

BOORWEEKEINDE

VERSLAG "BOORWEEKEINDE" 8 - 9 SEPTEMBER 1984 TE ST. TRUIDEN.

Edgar Kruissink.

Deelnemers: Adri Burger en echtgenote, Martin Cadée, Wim Groeneveld Sr. en Jr., Edgar Kruissink, Frans Maatman en Herman Nijhuis.

Ondanks de sombere weersvoorspellingen, en het abominabele weer op vrijdag voorafgaand aan het weekeinde, waren bovengenoemde personen naar Zepperen bij St. Truiden (Camping "De Egel") gekomen om door middel van enig handboorwerk meer kennis te vergaren over het Oligoceen van de streek van Tienen - St. Truiden. Zo was althans het plan.

Rond half 11 zaterdagmorgen waren de laatste deelnemers in de stromende regen gearriveerd. Anderen, die de vorige avond eneneens in de stromende regen de tent al hadden opgezet, waren net ontwaakt. Toen ook tijdens het koffiedrinken de regen niet wilde ophouden, werd besloten althans voor de zaterdag van handboringen af te zien en te trachten enige ontsluitingen te bezoeken.

Begonnen werd in Avernas-le-Bauduin, ongeveer 15 km ten ZZW van St. Truiden, net in Franstalig gebied. Ontsloten is hier Kwartair, gelegen op de Zanden van Grimmertingen (Vroeg-Oligoceen). Interessant is hier het basisgrind van het Kwartair (er boven zitten nog enkele grindlagen, en daar weer boven volgt löss).

In dit basisgrind, dat overwegend bestaat uit blauwe gerolde vuurstenen, bevinden zich platte stukken steen, waarin afdrukken van tweekleppigen en gastropoden voorkomen. Het materiaal is herkenbaar als verkieselde Mergels van Oude Biezen (Atuatuca Formatie, Midden-Oligoceen). In de groevewand vallen deze stenen door hun platte vorm op tussen de min of meer ronde vuurstenen. Met een lange boortak lukte het vele stenen uit het soms vrij hoog in de groevewand gelegen basisgrind te stoten. En gedetailleerde soortenlijst is nog niet opgemaakt, maar in ieder geval aanwezig zijn: Pirenella plicata monolifera (Deshayes, 1833) en Polymesoda convexa (brongniart, 1822).

Hoewel het inmiddels droog was geworden, werd besloten toch maar niet te gaan boren. De kans op regen was nog dermate groot dat het risico bestond dat een boring voortijdig zou moeten worden gestopt.

Met Adri Burger als gids werden toen de volgende twee ontsluitingen bezocht: Groeve bij Hoegaarden

(± 5 km ten ZZW van Tienen even ten oosten van de N 21, naast de oprit naar de E 5)

Ontsloten zijn hier terrestrische afzettingen uit het laat Landenien. Het Landenien wordt tegenwoordig beschouwd als een min of meer "locale sub etage" van het Thanetien (Laat Paleoceen). In de streek Leuven - Tongeren wordt het als volgt lithostratigrafisch onderverdeeld.

Formatie van Landen

Zanden en lignieten van Landen en Orsmaal-Dormaal

Zanden van Hoegaarden-Racourt

"Tuffeau" van Lincent

De Zanden en Lignieten van Landen en Orsmaal-Dormaal zijn vnl van terrestrische origine (op het land afgezet) de andere 2 zijn marien.

Achter in de groeve bevindt zich een bruinkoollaag (ligniet). Daar bovenop ligt een grijsviolette klei (bodenvorming?) dan ± 1,5 m zand en daarop een zeer harde lichtgrijze kwartsiet bank.

Overigens zijn er in deze groeve ook sedimentaire structuren waar te nemen in de zandige afzettingen.

Meer naar de ingang van de groeve is de gelaagdheid vrijwel horizontaal, met enkele ondiepe geulen. Hogerop is de gelaagdheid verdwenen door bioturbatie. Daarboven bevinden zich enige sets scheve gelaagdheden.

Enkele jaren geleden is in de buurt van deze groeve, bij de aanleg van de E 5 een verkiezelde boomstam gevonden in deze afzettingen.

Groeve bij Archennes

(± 6 km ten NO van Wavre)

Deze grote groeve in zanden, die behoren tot de Formatie van Brussel (Lutetien), is buitengewoon interessant. Onmiddellijk na binnenkomst ziet men grote hopen stenen, grotendeels bestaande uit verkiezelde graafgangen. Bij beschouwing van de imposante groevewand wordt meteen duidelijk waar deze vandaan komen.

In de wand zijn grote sets scheve gelaagdheden te zien alle met ongeveer dezelfde helling (hellingsrichting globaal NNO). Onderin zijn deze sets het hoogste, naar het midden toe worden deze minder hoog en zijn veel grillig gevormde graafgangen te zien. Verder naar boven worden de sets weer hoger.

In de achterwand van de groeve, gelegen min of meer loodrecht op bovenbeschreven wand, zijn bovenin geulen aanwezig die zich hebben ingesneden in het pakket met de graafgangen. In de basis van deze geulen zijn veel verspoelde, verkiezelde graafgangen gevonden. De verkiezeling moet dus hebben plaats gehad vóór de afzetting van het bovenste pakket.

De excursiedeelneemers hebben naar hartelust verzameld van de fraai ontwikkelde, grillig gevormde graafgangen. Een extra bijzonderheid hier is, dat sommige exemplaren aan de buitenkant met (eveneens verkiezelde) uitwerpselen zijn bedekt. De vraag welk beest dit allemaal op zijn geweten heeft moest onbeantwoord blijven.

Tot slot van deze dag werd een bezoek gebracht aan de groeve Roelants bij Heide - Boskant (gemeente Lubbeek). Hier is ontsloten van onder naar boven: Zanden van Kerkom, Zand van Heide, Zanden van Berg en klei van Boom. Een beschrijving van het profiel is gegeven in Janssen, A.W. et al., 1978. Hieronder volgt een globale indruk van de groeve.

Geheel onderin bevinden zich de donkerbruine Zanden van Kerkom. Er bovenop ligt lichtgroengrijs fijn zand met graafgangen (Zand van Heide). Dan volgen de lichtgekleurde (lichtgrijs tot wit) Zanden van Berg, met aan de basis één of twee laagjes met zwarte afgeplatte vuursteentjes, en stukjes verspoelde Zanden van Kerkom.

In de Zanden van Berg zijn nog enkele schelpenniveaus te herkennen (hoofdzakelijk *Arctica islandica rotundata*, Agassiz, 1845), de schelpen zijn vrijwel geheel gelimonitiseerd en in zeer gammele staat. Opvallend was dat de arctica's vrijwel alle met de top naar boven lagen, en ook in dezelfde richting georiënteerd waren (wijst op transport).

De Boomse Klei bleek bij nadere inspectie nog redelijk wat fossielen te bevatten (relatief natuurlijk voor Boomse Klei begrippen!)

De volgende soorten werden aangetroffen (determinaties M.C.Cadée):

Aporrhais speciosa, Turris duchasteli, Turricula regularis, Nucula spec., Leda deshayesiana, Thyasira flexuosa, Astarte kickxi, Cardita kickxi, Arctica islandica rotundata.

9 september

's Nachts en in de vroege ochtend gaf het gekletter van de regen op de tenten weinig hoop voor de volgende excursiedag.

Toen het even droog was werden de tenten alvast ingepakt en werd besloten enige groeves in de Zanden van Kerkom te bezoeken.

Na lang zoeken in de omgeving van Kerkom werden inderdaad twee, vrij dicht bij elkaar gelegen, groeves gevonden (even ten ZO van Kerkom), waar deze afzetting goed te zien is: witte, tamelijk grove zanden met mooi ontwikkelde sets scheve gelaagdheden (delta-afzetting?). Hier en daar zijn ook graafgangen te zien.

Toen enige deelnemers voldoende vlierbessen verzameld hadden begon het weer te regenen en werd besloten de excursie te ontbinden. Al met al was het toch een interessante excursie. Helaas was van het eigenlijke doel, boren, niets terecht gekomen. Er zal dus komend jaar een extra boorweekend moeten komen. Hierover discussiërend waren de excursiedeelnemers het erover eens dat een weekeinde voor boren wel erg kort is en werd de mogelijkheid geopperd om volgende zomer toch te proberen een week in Belgisch Limburg te kamperen. Hierover zal het laatste woord nog niet gezegd zijn.

Literatuur

A.W. Janssen, M.C. Cadée, V.W.M. van Hinsbergh, P.A.M. Gaemers, 1978, Excursion - guide for the field trips D and H, joint annual meeting of the Palaeontological Association, Maastricht 25.9 - 1.10.1978.

